

BIBLIOGRAPHY:

1. Захарова Н.В. Лінгвокультурологічні особливості українських і німецьких народних загадок: структура, семантика, прагматика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство». Київ, 2009. 20 с.
2. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Москва : URSS / УРСС; ЛКИ, 2008. 288 с.
3. Левин Ю.И. Семантическая структура загадки. *Паремиологический сборник*. Москва : Наука, 1978. С. 283–314.
4. Селиванова Е.А. Проблема дефиниции загадки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2014. Вип. 9. С. 150–154.
5. Фуко М. Воля к истине : по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. Москва : Касталь, 1996. 448 с.
6. Jolles A. Simple Forms. London : Verso. 2017. 272 p.

REFERENCES:

1. Zakharova, N.V. (2009). Lihvokulturolohichni osoblyvosti ukrainskykh i nimetskykh narodnykh zahadok: struktura,

- semantyka, prahmatyka [Linguistic and cultural specifics of the Ukrainian and German Folk Riddles: structure, semantics, pragmatics]. *Abstract of the thesis for PhD in Philology*. Kyiv, 20 p.
2. Issers, O.S. (2008). Kommunikativnye strategii i taktiki russkoj rechi [Communicative strategies and tactics of the Russian language]. Moscow : URSS, 288 p.
3. Levin, Yu.I. (1978). Semanticheskaja struktura zagadki [Semantic structure of the riddle]. *Paroemiologicheskij sbornik – Paroemiological Collected Volume*. Moscow : Nauka, P. 283–313.
4. Selivanova, Ye.A. (2014). Problema definicii zagadki [Issue of the definition of riddle]. *Naukovij visnik Mizhnarodnogo humanitarnogo universitetu – Scientific Bulletin of the International University of Humanities. Philology Series*. Issue 9. P. 150–154.
5. Foucault, M. (1996). Volja k istine: po tu storonu znanija, vlasti i seksual'nosti. Raboty raznyh let. [Will for truth: beyond knowledge, power and sexuality. Works of different years]. Moscow: Kastal, 448 p.
6. Jolles, A. (2017). Simple Forms. London: Verso, 272 p.

УДК 811+81'322.6+616.89-008.447

DOI 10.32999/ksu2663-3426/2019-1-35

**АНТИЕТИКЕТНІ ФОРМИ СПІЛКУВАННЯ В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ J.D. SALINGER “THE CATCHER IN THE RYE”)****Форманова Світлана Вікторівна,**доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

laly2009@ukr.net

orcid.org/0000-0001-9434-1903

Метою статті є аналіз антиетикетних форм спілкування в романі Дж.Д. Селінджера «Ловець у житті», що передбачило розв'язання таких завдань: 1) з'ясувати основні підходи до визначення й уточнення поняття «антиетикетні форми спілкування»; 2) схарактеризувати форми антиетикетного спілкування; 3) класифікувати їх за семантичною ознакою.

Методи дослідження – аналіз і синтез, індуктивний і дедуктивний методи – дали змогу теоретично осмислити сучасні дослідницькі підходи щодо формування антиетикетної мовленнєвої поведінки особистості; метод суцільної вибірки й контекстуально-інтерпретаційного аналізу було застосовано задля формування й обробки дослідницького корпусу фактичного матеріалу.

Результати. Автором класифіковано антиетикетні форми спілкування на інвективу, сленг, слова-паразити, негативно-оцінну лексику, а також схарактеризовано тенденції формування мовлення персонажів, а саме Колхілда Холдена, в образі якого Дж.Д. Селінджер яскраво відобразив нонконформістські світовідчуття.

Поведінка Холдена – це виклик бездуховному існуванню суспільства й конформізму обивателя. Доведено, що естетичні погляди письменника проявляються в його філософській свідомості через чуттєве пізнання світу, споглядальне й творче ставлення людини до дійсності, у суб'єктивному освоєнні довкілля через стан духовно-чуттєвої ейфорії, піднесення, катарсису, духовної насолоди тощо. Своєрідність мовної картини світу Дж.Д. Селінджера полягає в новаторському підході до манери оповіді, зображенні персонажів, їхньої мови, способу зображення дійсності, ставлення головного героя до життя.

У результаті дослідження з'ясовано, що антиетикетні форми спілкування набувають об'ємного художньо-образного підтекстового значення, стають семантично багатомірними. Більшість із них, характеризуючись смисловою узуальністю, визначаються соціальною намагніченістю. Внутрішня індивідуально-авторська форма їх зумовлюється системно-образним ставленням Холдена до дійсності.

Висновки. Проаналізований матеріал дав змогу класифікувати антиетикетні форми спілкування за такими групами: 1. агресивні (спрямовані на людину, живаються для нанесення образи); 2. експлетивні (лексичні одиниці, спрямовані на ситуацію, використовуються для вираження емоцій); 3. інвективи; 4. сленг; 5. слова-паразити.

Таким чином, антиетикетне спілкування проявляється у стилістично зниженій лексиці, образі, негативних порівняннях тощо.

Ключові слова: антиетикет, антиетикетні форми спілкування, інвектива, сленг, слова-паразити, негативно-оцінна лексика, образа, мовна картина світу, англomовна картина світу.

ANTI-ETIQUETTE FORMS OF COMMUNICATION IN THE ENGLISH-SPEAKING PICTURE OF THE WORLD (BASED ON THE NOVEL BY J.D. SALINGER "THE CATCHER IN THE RYE")

Formanova Svitlana Victorivna,
DSc (Linguistics), Associate Professor,
Professor of the Department of the Ukrainian Language
Odessa I.I. Mechnikov University
laly2009@ukr.net
orcid.org/0000-0001-9434-1903

Purpose. The purpose of the article is to analyze the anti-etiquette forms of communication in the novel J.D. Selinger "The catcher in the rye", which provided for solving the following tasks: 1) to find out the basic approaches to the definition and refinement of the concept of "anti-etiquette forms of communication"; 2) characterize the forms of anti-etiquette communication; 2) classify them on a semantic basis.

Methods of research: analysis and synthesis, inductive and deductive methods have allowed theoretically to comprehend modern research approaches to the formation of anti-etiquette speech behavior of the individual; the method of continuous sampling and contextual-interpretation analysis was applied to the formation and processing of the research corps of the actual material.

Results. The author classified the anti-etiquette forms of communication into invective, slang, parasite words, negative-grade vocabulary, as well as characterizing the tendencies of speech formation of characters, namely, Colhild Holden, in the image of which J.D. Selinger clearly reflected the non-conformist attitude.

Holden's behavior is a challenge to the non-spiritual existence of society and the conformism of the layman. It is proved that the writer's aesthetic views are manifested in his philosophical consciousness through the sensory knowledge of the world, contemplative and creative attitude of man to reality, in the subjective development of the environment through the state of spiritual-sensory euphoria, elevation, catharsis, spiritual enjoyment, etc. The peculiarity of the language picture of the world of J.D. Selinger is the innovative approach to manners of the narrative, the depiction of characters, their language, the way of representing reality, the attitude of the protagonist to life.

The study found that anti-etiquette forms of communication acquire a bulky artistic-figurative subtext value, become semantically multidimensional. Most of them, characterized by semantic visage, are marked by social magnetization. The internal individual and authorial form of them is conditioned by the system-shaped Holden attitude to reality.

Conclusions. The analyzed material allowed to classify anti-etiquette forms of communication in the following groups: 1. aggressive (directed to a person, used for drawing images); 2. explosive (lexical units aimed at the situation, used for expressing emotions); 3. invective; 4. slang; 5. parasite words.

Thus, anti-etiquette communication manifests itself in stylistically reduced vocabulary, image, negative comparisons, etc.

Key words: anti-etiquette, anti-emitting forms of communication, invective, slang, parasite words, non-estimating lexicon, image, language picture of the world, English-language picture of the world.

1. Вступ

Нині точиться багато дискусій про доцільність використання в мовленні й художній мові антиетикетних форм спілкування. Автори пояснюють це тим, що відтворення мовлення має бути правдивим.

Мовленнєвий етикет є різновидом комунікативних правил, моделей поведінки. Це система стійких формул спілкування, які пропонуються суспільством і виконуються автоматично задля встановлення мовного контакту співрозмовників, необхідних для забезпечення безконфліктного спілкування в стандартних ситуаціях, підтримки спілкування в обраній тональності, з урахуванням відповідності їхніх соціальних ролей і рольових позицій щодо один одного, взаємними відносинами в офіційній і неофіційній обстановці спілкування.

Мовленнєвий етикет так чи інакше належить до ситуації мовного спілкування і його параметрів: соціального статусу співрозмов-

ників, теми, місця, часу, мотиву й мети спілкування, що реалізується як у характеристиках мови загалом, так і в спеціалізованих мовних одиницях – формулах вітання, прощання, вибачення, прохання, пропозиції, злагоди, компліменту тощо.

З цього випливає, що етикетні форми поведінки – це правила спілкування на кожен день, для будь-якої ситуації.

Форми антиетикетної мовної поведінки використовуються в стані агресії, незадоволення, роздратування, розчарування, конфліктній ситуації тощо. Якщо сенс етикетних норм мовної поведінки полягає в тому, щоб показати співрозмовнику повагу відповідно до його соціального статусу, то антиетикетна мовна поведінка підкреслює зневагу та неповагу до співрозмовника, зневажає його, принижує його честь і гідність, соціальний статус тощо.

Мовленнєва поведінка людини є індикатором її загальної ерудиції, особливостей

інтелекту, мотивації поведінки та емоційного стану, що проявляється в особливостях добору слів, специфіці стилістичної побудови висловлювання, що зауважують В.В. Богданов, І.Н. Борисова, Ю.Є. Прохоров, Й.А. Стернін, К.Ф. Сєдов, С.В. Форманова, Р. Brown, S. Levinson та ін.

Сучасний стан суспільства визначає актуальність проблеми спілкування, оскільки одним із видів мовленнєвої поведінки є транспонування агресії, коли комунікант, який не поділяє або не сприймає думку опонента, провокує конфлікт, конфронтацію, використовуючи негативні засоби спілкування, що ми визначаємо як *антиетикетні форми спілкування*. Тому актуальність статті зумовлена важливістю вивчення домінантних одиниць антиетикету в художньому тексті, які виявляють індивідуальну мовну картину світу письменника і розкривають його естетичне кредо. Такими домінантними одиницями виступають інвектива, сленг, слова-паразити, негативно-оцінні слова. Це дає змогу глибше осмислити стильову манеру Дж.Д. Селінджера.

Метою статті є аналіз антиетикетних форм спілкування в романі Дж.Д. Селінджера «Ловець у житті», що передбачило розв'язання таких завдань: 1) з'ясувати основні підходи до визначення й уточнення поняття «антиетикетні форми спілкування»; 2) схарактеризувати форми антиетикетного спілкування; 3) класифікувати їх за семантичною ознакою.

У наш час питання мовленнєвого етикету особливо актуальне, оскільки це час глибоких та надто різких змін у суспільстві. Нові умови соціального існування певного етносу (хаотичний перехід до ринкової економіки, нестабільність у політичному, соціальному й економічному житті, процес урбанізації, шалений темп життя тощо) спричиняють самотність людини, психолого-депресивні стани від перевтоми через намагання утвердитися в цьому житті. Усе це яскраво продемонстрував Дж.Д. Селінджер в образі Холдена Колфілда – бунтівника, жертви, підлітка, який не любить людей, але ображається, що люди не люблять його, людини, яка не вміє прикидатися й пристосовуватися, якій не властиве підлабузництво, яка не сприймає оточуючу його дійсність.

Нині ми відкрито говоримо про бездуховність, падіння моралі в суспільстві. І хоча моральні норми не пов'язані безпосередньо з етикетною поведінкою, нехтування цими нормами свідчить про девальвацію цінностей, які здавна були основою життя людства.

У нашому суспільстві багато людей з іронією ставляться до етикетних норм поведінки, ігнорують правила мовленнєвої культури, етикету, проявляють очевидну аморальність: дозволяють собі розмовляти з незнайомими людьми на «ти», у спілкуванні припускаються сленгу, жаргону, інвективи, вважаючи, що поводяться розкуто, невимушено, але при цьому виникає мовна девіація. «Девіація мовна – тип комунікативної невдачі чи збою у спілкуванні, причиною яких є недостатня мовна компетенція учасників» (Бацевич, 2011: 21). Це різноманітні помилки, неточності, обмовки, лінгволяпсуси тощо, пов'язані зі специфікою лексичної й граматичної семантики.

За ступенем ритуалізації поведінки людини дослідники виділяють такі основні різновиди етикету: *повсякденно-побутовий, оказіональний, святковий*. Повсякденно-побутовий етикет реалізується в таких звичних для нас ситуаціях, як зустріч, прощання, знайомство, повсякденне застілля тощо. Сюди входить спілкування на робочому місці, в магазині, транспорті та ін. *Оказіональний* етикет характерний для ситуації приймання гостей. *Святковий* етикет обслуговує родинні події, обряди, свята. Для кожного з цих різновидів етикету характерна певна тональність спілкування: офіційно-стримана чи дружня, нейтральна чи урочиста, але в жодному разі не панібратська чи вульгарна.

На поведінку людей не менше впливає й *антиетикет* – інвектива, сленг, слова-паразити, негативно-оцінні слова, які ображають, принижують, бажають зла. Таке мовлення веде до поступового деградування особистості, її духовного випорожнення.

2. Класифікація антиетикетних форм спілкування

Останнім часом у процесі спілкування в суспільстві домінує мовна агресивність як форма досягнення мети, що виявляється в надмірному вживанні інвективної, негативної, емоційно-оцінної лексики, яка принижує й ображає партнера по комунікації, ускладнює взаємодію й досить часто призводить до конфліктності. У відносинах між людьми посилюється егоїзм.

Як відомо, всі некодифіковані форми спілкування мають підвищену експресивність. Деякі мовознавці ототожнюють експресивність з емоційністю, інші вбачають в експресії оцінну характеристику мовного елемента, тобто мовна експресія трактується як інформація про емоційний стан людини.

Л. Андерсон визнає, що «неабиякою експресивністю відрізняється просторічна, вульгарна й лайлива лексика та емоційне слово, оцінне наповнення якого підтримується іншим емоційно-оцінним словом, підсилювальною часткою, емоційним вигуком, підсилювальним вказівним чи означальним займенником» (Anderson, Trudgil, 1990: 227). Ми цілком згодні з вищезазначеним висловлюванням і вважаємо, що всі некодифіковані форми спілкування, а також просторіччя, жаргон, сленг, суржик, слова-паразити мають більшу експресивність, ніж слова зі зменшувально-пестливими суфіксами або емоційними вигуками.

Поняття «некодифікована лексика» ототожнюємо з поняттями «ненормативна», «нецензурна», «вульгарна», «груба», «обсценна». Склад ненормативної лексики визначається набором соціолектів (*сленг, жаргон, арго, просторіччя*) та стилістично зниженої лексики (*інвектива, вульгаризми, лайлива, обсценна лексика, матюк, дисфемізми, суржик, евфемізми*).

Інвектива, вульгарна, лайлива, обсценна лексика, матюк становить невід'ємну частину ненормативного лексикону, є «самостійною лексико-семантичною системою, а також експресивно підсилювальним маркером інших її соціолінгвальних страт» (Reimers, 1957: 84–85). Нейтралізувати, пом'якшити й візуалізувати зміст найекспресивнішого зниженого прошарку мови покликані евфемізми, які або вже існували в літературній мові, або нещодавно утворені на її периферії. Втім, через негативно-контекстуальне вживання семантичні номінації евфемізмів нерідко підлягають зниженню (Reimers, 1957: 86).

Основа «антиетикетних форм спілкування», на нашу думку, становить термінологічна мікросистема *інвектива – лайка – обсценна лексика – мат*.

У колі науковців сформувалося кілька підходів до визначення терміна «інвектива»:

– його ототожнюють із лайкою, кваліфікованою у мовному узусі як знак, що має табуований характер, лежить за межами літературної мови та містить стійкі стилістичні маркери «вульгарний», «лайливий», «грубий», «презирливий». У такій інтерпретації лайка визнається мовним знаком, який не відповідає нормам пристойності в певному соціумі на певний момент часу (Т. Вільчинська, Т. Кудінова, А. Позолотін, О. Саржина); це вид мовленнєвої агресії, емоційно-експресивна одиниця, яка має властивість деавто-

матизованого сприйняття у свідомості носіїв мови (В. Жельвіс);

– інвективою вважається образа (В. Кусов, С. Форманова), тобто соціальна дискредитація суб'єкта шляхом адресованого йому тексту, а також стійкий мовний зворот, що сприймається адресатом як образа. Механізмом актуалізації інвективи, як правило, виступає ситуація порушення культурних вимог з боку адресанта інвективи, виходу його індивідуального вчинку за межі прийнятих норм поведінки (А. Грицанов, Є. Можейко);

– інвективою є будь-яке слово, вимовлене в дуже різкій формі, лайка (Ю. Бельчиков, В. Жельвіс, А. Позолотін, М. Степко), мат і навіть нейтральна лексика, яка виступає в інвективній функції (М. Голев), що використовується з метою образити опонента, здійснити навмисний вплив на адресата (О. Корольова, Г. Кусов, Й. Стернин, С. Форманова) і характеризує ставлення мовця до предмета мовлення (О. Корольова, Л. Крисін). Планом змісту інвективи є власне образа, висловлена в агресивній формі. Залежно від того, чи наділені інвективністю такі одиниці мовлення, як слово, речення, текст, вони можуть бути або визнані інвективами, або ж ні (А. Коряковцев).

У нашій роботі поділяється підхід, в якому інвектива – образа – лайка є синонімами, оскільки це будь-яка груба, вульгарна, табуована номінація адресата чи третьої особи, що має оцінну семантику й містить образу (Форманова, 2013a; Форманова, 2013b; Форманова 2017). В англійській мові терміну «інвектива» відповідають *swear words, vulgar language, rude language, offensive words, pejoratives, taboos, expletives, power language* та ін.

Е. МакЕнері, один із найповажніших британських спеціалістів у цій галузі, відштовхуючись від інвективної функції ненормативної лексики, вважає, що «ненормативна лексика (*bad language*) означає будь-яке слово або фразу, яка при використанні в так званій ввічливій бесіді може викликати образу» (McEneaney, 2006: 2). При цьому вчений виділяє лайку (*swearing*) як один із варіантів ненормативної лексики (McEneaney, 2006: 2). Інші дослідники, Л. Андерсон і П. Траджіл, у праці «Bad language» всередині лайливої лексики вирізняють три семантичних групи, так звані слова-табу (*taboos words*): 1) «брудні слова» (*dirty words*), до яких зараховують сексизми; 2) слова, які стосуються християнської релігії; 3) слова – назви тварин, які застосовують щодо людей. При цьому дослідниці наголо-

шують на міграціях деяких слів з однієї категорії в іншу (Anderson, Trudgil, 1990: 15).

Основоположник дослідження пейоративної лексики в латинській мові Г. Хофман поділив лайливі слова на: 1) ті, що взяті зі сфери життя людини й стосуються тілобудови, хвороб, віку, немічності, інтелектуальних і моральних вад. Це вислови з приватного й суспільного життя, кола сім'ї, середовища рабів, ремісників, помічників у різних установах; 2) лайливі слова, взяті з живої та неживої природи (Hoffman, 1892: 273).

Мініконі виділяє іменникові і прикметникові лайливі слова, які також поділяє за значенням на:

– лайливі слова рабів, лайливі слова за назвами тварин, предметів, абстрактні слова;

– лайливі слова, що картають хитрість, ницість, божевілля, безсоромність, бруд, сморід (Miniconi, 1958: 159).

Реформований метод застосовує Ф. Раймерс у дисертації «Der plautinis Schimpfworterkatalog» (Reimers, 1957: 158). Він одним із перших поділив матеріал не за основним значенням висловів, уживаних як лайка, а за «закидами, захованими в лайці». Тобто в своїй дисертації Ф. Раймерс звертався до афективного значення. Вчений виділяє 19 закидів: закид карної поведінки, зловмисності, моторошності, некерованості, жадібності, зведення до розпусти, нищої поведінки, божевілля, глупоти, браку активності, набридливої та негідної поведінки, святотатства, загальної моральної неповноцінності, фізичних вад, загальної непотрібності.

Щодо художньої літератури, то така лексика може слугувати засобом сатири, пародії, гнівного осуду, образи, агресії, зневажання тощо.

3. Феномен неввічливості в сучасному мовознавстві

Потужний «вибух» інтересу до феномена лінгвістичної неввічливості припав на 2008 р., коли були опубліковані перші монографії (Bousfield, 2008a; Bousfield, 2008b) і спеціалізовані випуски журналів «Journal of Politeness Research» і «Pragmatics», присвячені детальному аналізу лінгвістичної неввічливості. Такий прояв інтересу до раніше ігнорованих тем стало реальним підтвердженням ідеї, що вивчення цього найважливішого соціально-комунікативного явища заслугоує на більшу увагу лінгвістів. Незважаючи на явне зростання в останні кілька років кількості публікацій на тему лінгвістичної неввічливості, досі не до кінця зрозуміло, що саме

слід називати терміном «неввічливість» і як неввічливість проявляється в комунікативній поведінці. Також важливо зрозуміти концептуальні й культурно-специфічні відмінності у проявах неввічливості та грубості в різних мовах.

Аналіз робіт дослідників антиетикетної негативної мовної поведінки показує, що один і той самий предмет лінгвістичного аналізу, а саме грубість, отримує різне найменування і наповнюється різним змістом кожним з авторів: «*positive and negative aggravation*» (завдання шкоди позитивній та негативній особі) (Lachenicht); «*Aggravation*» (погіршення взаємин) (Craig); «*Aggravating the face*» (завдання шкоди соціальній особі) (Penman); «*Rudeness*» (грубість, неввічливість, образливість) (Lakoff; Kasper); «*Face-attack*» (напад (атака) на соціальне обличчя) (Austin); «*Impoliteness*» (неввічливість) (Culpeper). Така понятійна строкатість може свідчити про багатогранність і труднощі лінгвістичного опису грубої і нечемної комунікативної поведінки, яку в статті Дж. Остіна було образно й точно названо «темною стороною ввічливості» (*the dark side of politeness*), що розуміється як атака адресанта на соціальне обличчя адресата (Austin, 1990).

Стратегії неввічливості є віддзеркаленням стратегій ввічливості, розроблених П. Браун та С. Левінсоном (Brown, Levinson, 1987: 61). Моделі неввічливості досліджували Л. Лакеніхт, Дж. Калперер, Д. Бусфілд та Дж. Остін і в певному сенсі наслідували ідеї один одного, залишаючи константою поняття «*обличчя*». Варто визнати, що всі моделі викликають критичні зауваження. В їхньому описі науковці визначають різний набір «суперстратегій»: за Л. Лакеніхтом – прихована стратегія образи (*off record aggravation*), явна стратегія образи (*baldon record aggravation*), стратегія позитивної образи (*positive aggravation*), стратегія негативної образи (*negative aggravation*) (Culpeper, 2005: 35); за Дж. Калперером – явна неввічливість (*baldon record impoliteness*), позитивна неввічливість (*positive impoliteness*), негативна неввічливість (*negative impoliteness*), сарказм (*sarcasm*), або удавана ввічливість (*mock politeness*), нестача ввічливості (*with drawa lof politeness*) (Culpeper, 2005: 37); за Д. Бусфілдом – явна неввічливість, прихована неввічливість, до останньої глобальної стратегії належать сарказм та нестача ввічливості (Bousfield, 2008: 95); за Дж. Остіном – явна загроза (*baldon record threat*), неприхована загроза без пом'якшення

(*on record threat*), неприхована загроза з неприхованим пом'якшенням (*on record threat with inappropriate redress*), прихована загроза (*off record threat*) (Austin, 1990: 279; Форманова, 2017: 219–220).

Сучасний стан розвитку суспільства дає змогу стверджувати, що частота вживання антиетикетних форм спілкування, які виражаються некодифікованою лексикою, значно зросла. «Оскільки автори не можуть ігнорувати тенденції у вживанні тих чи інших лексичних одиниць при створенні мовної характеристики персонажів, процес проникнення вказаної лексики в художню прозу відображається в мові сучасних художніх творів» (Левицький, 1997: 178).

4. Антиетикетні форми спілкування в романі Дж.Д. Селінджера «Ловець у житті»

Проаналізувавши роман Дж.Д. Селінджера «Ловець у житті», ми вилучили лексику, яка, на наш погляд, яскраво засвідчує антиетикетність у спілкуванні головного героя Колфілда Холдена. Зазначені антиетикетні форми нами класифіковано за такими групами:

1) **агресивні (спрямовані на людину, вживаються для завдання образи)** (Дмитриєнко, 2007: 2): **Louse** – An unscrupulous person – *паршива людина, гнида, воша: If you sat around there long enough and heard all the phonies applauding and all, you got to hate everybody in the world, I swear you did. The bartender was a louse, too. He was a big snob. He didn't talk to you at all hardly unless you were a big shot or a celebrity or something* (Salinger, 2016: 52);

Grools – Ugly, or inane – упир: *Finally, the blonde one got up to dance with me, because you could tell I was really talking to her, and we walked out to the dance floor. The other two grools nearly had hysterics when we did. I certainly must've been very hard up to even bother with any of them. But it was worth it* (Salinger, 2016: 25).

Агресія, до якої вдається Холден Колфілд під час спілкування, спричинена низькою самооцінкою. Йому важко самоствердитися, проявити свою особистість, здобути повагу інших. Він драгітливий, імпульсивний, буркотливий. Холден критикує суспільство і його звичаї, багато думає, вдається до міркувань (він багато читав, мав відмінні оцінки з англійської мови й літератури), помічаючи деталі й дрібниці в поведінці й побуті людей, які йому огидні;

2) **експлетивні (лексичні одиниці, спрямовані на ситуацію, використовуються для вираження емоцій)** (Дмитриєнко, 2007: 2):

Rubberneck – Someone who stares at other people – той, хто видивляється/вирячується

на людей: *What I really felt like, though, was committing suicide. I felt like jumping out the window. I probably would've done it, too, if I'd been sure somebody'd cover me up as soon as I landed. I didn't want a bunch of stupid rubbernecks looking at me when I was all gory* (Salinger, 2016: 38);

Lulu – A person who is worthy or mention; or in this case especially bad – людина, жінка що треба \cong «таких пошукати»: *The funny part was, though, we were the worst skaters on the whole goddam rink. I mean the worst. And there were some lulus, too. Old Sally's ankles kept bending in till they were practically on the ice. They not only looked stupid as hell, but they probably hurt like hell, too* (Salinger, 2016: 47);

Crumb-bum – Someone who is lazy and does not do work – бовдур, ледар, бомж:

Anyway, when I was in bed, I couldn't pray worth a damn. Every time I got started, I kept picturing old Sunny calling me a crumb-bum. Finally, I sat up in bed and smoked another cigarette (Salinger, 2016: 36);

Booze – Alcohol, drink alcohol – випивка, горілчаний напій; пиячити, випивати:

He got up and poured some more booze in his glass. Then he sat down again. He didn't say anything for a long time (Salinger, 2016: 67);

Dopey – Silly; Frivolous – дурний, загальмований, безглуздий: *She wasn't listening, though. So I ignored her for a while. We just danced. God, could that dopey girl dance. Buddy Singer and his stinking band was playing "Just One of Those Things" and even they couldn't ruin it entirely* (Salinger, 2016: 26);

Madman – crazy or mentally ill person – божевільний, навіжений: *Besides, I'm not going to tell you my whole goddam autobiography or anything. I'll just tell you about this madman stuff that happened to me around last Christmas just before I got pretty run-down and had to come out here and take it easy* (Salinger, 2016: 1);

Yellow – Yellow in the sentence is mean coward – боягузливий, малодушний, сором'язливий: *I wished I knew who'd swiped my gloves at Pencey, because my hands were freezing. Not that I'd have done much about it even if I had known. I'm one of these very yellow guys. I try not to show it, but I am* (Salinger, 2016: 32);

Lousy – very poor or bad; disgusting – паршивий, мерзенний, огидний: *You'd like her. I mean if you tell old Phoebe something, she knows exactly what the hell you're talking about. I mean you can even take her anywhere with you. If you take her to a lousy movie, for instance, she knows it's a lousy movie* (Salinger, 2016: 24);

Crumby – dirty; unpleasant; or of poor quality – мерзенний, брудний, низькоякісний: *They gave me this very **crummy** room, with nothing to look out of the window at except the other side of the hotel. I didn't care much* (Salinger, 2016: 22).

Експлетивні засоби в мовленні Колфілда – це словесна агресія. Герой заміщує ними фізичну агресію, оскільки є субтильним і хворобливим підлітком. Причина антиетикетного спілкування Холдена – переважно фізіологічна. Головному героєві 17 років, а це час статевого дозрівання, а, отже, найскладніший період в житті. Весь час герой знаходиться у стані стресу, викликаного вибухом гормонів. Він стає незадоволеним, вередливим, прискіпливим;

3) інвектива:

Sonuvabitch – short version of son of a bitch – сучий син: *He kept holding onto my wrists and I kept calling him a **sonuvabitch** and all, for around ten hours. I can hardly even remember what all I said to him. I told him he thought he could give the time to anybody he felt like* (Salinger, 2016: 16);

Moron – a stupid person – йолоп, придурок, дебіл: *I told him he didn't even care if a girl kept all her kings in the back row or not, and the reason he didn't care was because he was a goddam stupid **moron**. He hated it when you called a moron. All **morons** hate it when you call them a **moron*** (Salinger, 2016: 16).

Інвектива виражає надто емоційне й агресивне ставлення Колфілда до особи чи предмета. Ці вислови мають сильну конотацію і високий ступінь експресивності. Тому вживання ним інвективи цілком виправдане. Для Холдена ці слова служать розрядкою, хоча він не гидує вживанням алкоголю й тютюну. Такі згубні звички не врівноважують його, а, навпаки, викликають ще більше дратування;

4) сленг:

Dough – Money – гроші, бабки, тісто: *I said right out loud, almost, "somebody open the door". Finally old Mrs. Spencer opened it. They didn't have a maid or anything, and they always opened the door themselves. They didn't have too much **dough*** (Salinger, 2016: 2);

Flop – Failure – провалля, невдача; плюхатися: *He's a corporation lawyer. Those boys really haul it in. Another reason I know he's quite well off, he's always investing money in shows on Broadway. They always **flop**, though, and it drives my mother crazy when he does it* (Salinger, 2016: 38);

Hot – Well or very good – надзвичайний, чудовий; привабливий: *I kept wishing, though,*

*that he'd continue the conversation in the morning, instead of now, but he was **hot**. People are mostly **hot** to have a discussion when you're not* (Salinger, 2016: 67);

Hot-shot – a person, who thinks too highly of himself – людина, яка обіймає високу посаду, крутелик: *If you get on the side where all the **hot-shots** are, then it's a game, all right-I'll admit that. But if you get on the other side, where there aren't any **hot-shots**, then what's a game about it? Nothing. No game* (Salinger, 2016: 4);

Swanky – Very high-class or expensive – франтівський, вишуканий, надто дорогий: *Mr. and Mrs. Antolini had this very **swanky** apartment over on Sutton Place, with two steps that you go down to get in the living room, and a bar and all* (Salinger, 2016: 65);

Can – The word can used in this sentence means bathroom – брудне місце, туалет, місце для випорожнення фізіологічних потреб організму: *He said he wanted to see if his initials were still in one of the **can** doors. What he did, he carved his goddam stupid sad old initials in one of the can doors about ninety years ago, and he wanted to see if they were still there* (Salinger, 2016: 61);

Snowing – It means to overwhelm with insincere talk, especially with flattery – застосовувати лестощі, лестити: *What a technique that guy had. What he'd do was, he'd start **snowing** his date in this very quiet, sincere voice-like as if he wasn't only a very handsome guy but a nice, sincere guy, too* (Salinger, 2016: 18);

Touchy – Oversensitive and irritable – надзвичайно чутливий, надзвичайно образливий: *They're quite **touchy** about anything like that, especially my father. They're nice and all – I'm not saying that-but they're also **touchy** as hell. Besides, I'm not going to tell you my whole goddam autobiography or anything* (Salinger, 2016: 1);

Give somebody a buzz – to phone somebody – зв'язнуть, позвонить: *The first thing I did when I got off at Penn Station, I went into this phone booth. I felt like **giving somebody a buzz*** (Salinger, 2016: 21);

Smack – strike (someone or something), typically with the palm of the hand and as a punishment – грюкнути, вдарити: *The only trouble was, the cold made my nose hurt, and right under my upper lip, where old Stradlater'd laid one on me. He'd **smacked** my lip right on my teeth, and it was pretty sore* (Salinger, 2016: 19);

Horse around – meant fooling around – дурити: *I was feeling sort of tired from the trip to New York and all, and I started yawning. Then I*

started **horsing around** a little bit. Sometimes I horse around quite a lot, just to keep from getting bored (Salinger, 2016: 8);

Cut the Crap! – Stop any unnecessary talk and get straight to the point – Досить верзти нісенітницю!: *I'm a very weak guy. «Now, cut out the crap», – he said. He started shaving himself all over again* (Salinger, 2016: 11).

Результати проведеного дослідження виявили, що найбільшу кількість антиетикетних форм становить сленг. Головний герой роману – сімнадцятирічний юнак, тому його мовлення насичене цими лексичними одиницями, оскільки сленг – це лексика розмовного типу, яку вважають нижчою від загальноживаного стандарту; це слова, що у стандартній мові або не вживаються, або мають особливий лексико-семантичний зміст. Вживання сленгу переслідує певну мету: відбиває настрої молодого покоління, служить засобом дотепів і гумору, подає явище описово, допомагає заволодіти чужою увагою, уникнути кліше, підкреслити додаткову рису явища, полегшити спілкування. При цьому збагачується скарбниця лексичних засобів мови.

Така мовленнєва поведінка персонажа засвідчує, що він намагається продемонструвати свою вищість як засіб самоствердження. Особливо це проявляється в період збудження, в екстремальних ситуаціях, під час сильного потрясіння, за умов реальної небезпеки.

5) **слова-паразити** (націлені на співрозмовника саме як маркери можливої відсутності повного збігу між дійсністю і сказаним) (Разлогова, 2003: 152):

Oughta – Have to – бути винним (щось зробити): *Boy, was I excited, though. I really was. «Where is she?» – I asked him. «I oughta go down and say hello to her or something* (Salinger, 2016: 11);

Wuddaya – Would do you (want) – Чого ти (хочеш): *Honest to God, we could have a terrific time! Wuddaya say? C'mon! Wuddaya say? Will you do it with me? Please!» «You can't just do something like that», – old Sally said. She sounded sore as hell* (Salinger, 2016: 48);

Corny – Out of style; or clichéd – поза стилем, банальний, заскорузлий: *I hate saying corny things like «traveling incognito». But when I'm with somebody that's corny, I always act corny too* (Salinger, 2016: 22);

Boy – used to express strong feelings, esp. of excitement or admiration – виражає здивування, незадоволення, захват \cong *boy*: *Boy, that museum was full of glass cases. There were even more upstairs, with deer inside them drinking at*

water holes, and birds flying south for the winter (Salinger, 2016: 44).

Слова-паразити – модальні слова й висловлювання, які можуть вживатися в спонтанній мові значної кількості мовців із невинуватою високою з погляду слухача локальною частотою. Головним критерієм, який визначає приналежність слова до паразитичного, на думку О. Разлогової, є його потенційна надчастотність (Разлогова, 2003: 152). Самі по собі деякі зі слів не є «паразитами», а стають такими лише тоді, коли їх вживають у невластивому для них контексті. Але при цьому є група слів, які залишаються паразитичними, в якому б контексті вони не знаходилися (*shirt, goddamn*). Такі слова виступають «пом'якшувальними» синонімами грубих, яскраво виражених нецензурних слів.

Отже, слова-паразити – це своєрідні зв'язки, що дуже міцно закріпилися в лексиконі людини, стали звичкою. Носій слів-паразитів, як правило, їх не помічає, але вони засмічують його мовлення, заважають сприймати інформацію. Крім того, вони витісняють літературну нормовану мову, через що зазнає певних втрат літературна мова як система.

Проаналізований фактичний матеріал підтверджує, що антиетикетні форми спілкування продукують агресивність, обурення, злість, роздратування, що виражається у використанні інвективи, сленгу, слів-паразитів, негативно-оцінної лексики. Усе це ображає партнера по комунікації, утруднює інтеракцію і призводить до конфлікту. У взаємостосунках посилюється егоїзм. Але мовленнєва агресивність проявляється не лише у виборі мовних одиниць, пов'язаних із грубою, жорстокою, силовою поведінкою, але й у нав'язуванні з боку мовця своєї комунікативної поведінки, у відмові від діалогічності, невмінні слухати співрозмовника, захопленні власним «я». Мовленнєва агресивність, мовний егоїзм, на наш погляд, є одним із способів проявити себе як унікальну особистість, що знаходить відображення в мовній поведінці Колфілда Холдена і часто призводить до непорозуміння, заподіяння психологічного збитку і, як наслідок, конфлікту між учасниками комунікативного акту.

Протягом оповіді автор підводить читача до думки, чому Колфілд удавався до такої мовленнєвої поведінки. Героєві бракувало родинного затишку, батьківського тепла, надійного товариша поруч, розуміння друзів, батьків, вчителів. Він сумував за загиблим братом Алі, з яким знаходив спільну мову. Тому весь час

Холден знаходиться в розпачі. І лише Фібі, його молодша сестричка, стала йому втіхою, у спілкуванні з нею він не припускався антиетикетних форм спілкування.

5. Висновки

Незважаючи на очевидну практичну й теоретичну значущість цієї проблеми, термінологічний апарат і зміст основних понять, необхідних для опису сфери антиетикетних форм і засобів неввічливості, в мовознавстві залишається недостатньо розробленим. З огляду на досвід дослідження негативних мовленнєвих дій у комунікативній практиці персонажів і розуміння мовленнєвої діяльності як різновиду цілеспрямованої поведінки людини, що є словесним вираженням думки, у пропонованій статті здійснено аналіз зазначеної проблеми.

Антиетикетну форму спілкування спричинює конфліктна особистість, тобто людина, яка посідає у спілкуванні позицію домінування, не поважає партнера по комунікації, проявляє мовленнєву агресію і не прагне до конструктивного діалогу. Антиетикетне спілкування проявляється у стилістично зниженій лексиці, образі, негативних порівняннях тощо, оскільки антиетикетна поведінка пов'язана із зіткненням інтересів і думок учасників комунікативного акту, це нерідко призводить до серйозної конфліктної ситуації через демонстрацію установки проти опонента і відбиває домінування над ним, що яскраво підтверджує образ Холдена.

Стильові особливості роману Дж.Д. Селінджера характеризуються демократичністю, про що свідчать легка проникливість та функціонування антиетикетних форм спілкування, а саме інвектив, які є експресивними, іноді агресивними і впливають на свідомість реципієнта.

Особливістю антиетикетної форми спілкування є свідомий вибір адресантом способів, стратегій і тактик мовленнєвої поведінки, що руйнує як саму комунікативну інтеракцію, так і особистість адресата, оскільки адресант не усвідомлює наслідків своїх вчинків та дій. Це призводить до конфліктної взаємодії, в якій адресант прагне домінувати над опонентом, нав'язуючи свої думки, переконання, точку зору, проявляє неприязнь, ворожість, відчуження, роздратування, гнів, нетерпимість, підкреслюючи своє презирливе ставлення та агресію.

Проаналізований матеріал дав змогу класифікувати антиетикетні форми спілкування за такими групами: 1. агресивні (спрямо-

вані на людину, вживаються для нанесення образи); 2. експлетивні (лексичні одиниці, спрямовані на ситуацію, використовуються для вираження емоцій); 3. інвективи; 4. сленг; 5. слова-паразити.

Таким чином, антиетикетне спілкування проявляється у стилістично зниженій лексиці, образі, негативних порівняннях тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф.С. Між девіацією і комунікативним конфліктом. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Серія «Лінгвістичні науки»*. 2011. № 13. С. 20–28.
2. Дмитриенко Г.В. Вербальная инвектива в англоязычном лексическом субстандарте : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.14. Пятигорск, 2007. 17 с.
3. Левицький А.Е. Особливості функціональної переорієнтації одиниць зниженого стилістичного тону сучасної англійської мови. *Лабораторія славистичних студій*. 1997. Вип. 3. С. 177–179.
4. Разлогова Е.Э. К вопросу о специфических употреблении модальных слов: слова-паразиты в русской и французской речи. *Вестник Московского университета. Серия «Филология»*. 2003. № 6. С. 152–169.
5. Форманова С.В. Антиетикетні форми спілкування. *Мова: науково-теоретичний часопис з мовознавства*. 2013. Вип. 19. С. 65–69.
6. Форманова С.В. Инвективы в українській мові : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2013. 465 с.
7. Форманова С.В. Неввічливість, грубість, антиетикет як об'єкт вивчення в сучасній лінгвістиці. *Одеська лінгвістична школа у просторах інтерпретацій* : колективна монографія / за заг. ред. Т.Ю. Ковалевської. Одеса : ПолиПринт, 2017. С. 215–225.
8. Anderson L.G., Trudgill P. *Bad language*. Oxford : Basil Blackwell LTD, Bailey L.A., 1990. 202 p.
9. Austin J. Politeness revisited – the dark side. *New Zealand ways of speaking English* / A. Bell, J. Holmes (eds.). Clevedon, Philadelphia : Multilingual Matters, 1990. P. 277–293.
10. Bousfield D. *Impoliteness in interaction*. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2008. 282 p.
11. Bousfield D. *Impoliteness in the struggle for power. Impoliteness in language: studies on its interplay with power in theory and practice*. Berlin : de Gruyter, 2008. P. 127–153.
12. Brown P., Levinson S.C. *Politeness: Some Universals in Language Use*. London ; New York : CUP, 1987. 345 p.
13. Carston R. Linguistic Meaning, Communicated Meaning and Cognitive Pragmatics. *Mind and Language*. 2002. № 1–2. P. 127–148.
14. Culpeper J. Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics*. 1996. № 25. P. 349–367.
15. Culpeper J. Impoliteness and the entertainment in the television quiz show: "the Weakest Link". *Journal of Politeness Research*. 2005. Vol. 1. № 1. P. 35–72.
16. Hoffman G. Schimpfwörter der Griechen und Römer. *Wiss. Beilage zum Programm des Friedrichsrealgymnasiums*.

- Berlin, 1892. S. 291. URL: https://science.law.muni.cz/knihy/Staat_und_Gesellschaft_der_Griechen_und_Romer.pdf (дата звернення: 05.04.2019).
17. Locher M. Politeness and impoliteness in computer-mediated communication. *Journal of Politeness Research*. 2010. Vol. 6. P. 1–5.
 18. McEnery T. Swearing in English: bad language, purity power from 1586 to the present. London ; New York : Routledge, 2006. 300 p.
 19. Miniconi P.-J. Les termes d'injure dans le theatre comique. *R.E.L.* 1958. Vol. XXXVIII. P. 159–175.
 20. Reimers F.H. Der plautinis Schimfworter Katalog: Diss. Koln, 1957. 200 p.
 21. Salinger J.D. The catcher in the rye. Санкт-Петербург : Антология ; КАРО, 2016. 288 с.
 22. Schwarz M., Chur J. Semantik : Ein Arbeitsbuch. Tübingen : Narr Verlag, 2007. 205 S.
 23. Searle J.R. A taxonomy of illocutionary acts. *Language, mind and knowledge*. Minneapolis : Gunderson, 1975. P. 344–369.
 24. Terkourafi M. Toward a unified theory of politeness, impoliteness and rudeness. *Impoliteness in Language: studies on its interplay with power in theory and practice*. Berlin : Mouton de Grueter, 2008. P. 45–74.
- REFERENCES:**
1. Batsevych, F.S. (2011). Mizh devyatsiyeyu i komunikativnym konfliktom [Between Deviation and Communicative Conflict]. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K.D. Ushyns'koho. Seriya "Linhvistychni nauky"*, no. 13, pp. 20–28 [in Ukrainian].
 2. Dmitriyenko, G.V. (2007). Verbal'naya invektiva v angloyazychnom leksicheskom substandarte [Verbal invective in the English-speaking lexical substandard] (Extended abstract of candidate's thesis). Pyatigorsk [in Russian].
 3. Levytskyy, A.E. (1997). Osoblyvosti funktsional'noyi pereorientatsiyi odynyts' znyzhenoho stylistychnoho tonu suchasnoyi anhliys'koyi movy [Features of functional reorientation of units of reduced stylistic tone of modern English]. *Laboratoriya slavistychnykh studiy*, issue 3, pp. 177–179 [in Ukrainian].
 4. Razlogova, Ye.E. (2003). K voprosu o spetsificheskikh upotrebleniyakh modal'nykh slov: slova-parazity v russkoy i frantsuzskoy rechi [To the question of the specific uses of modal words: parasitic words in Russian and French]. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriya "Filologiya"*, no. 6, pp. 152–169 [in Russian].
 5. Formanova, S.V. (2013a). Antyetyketni formy spilkuvannya [Anti-etiquette forms of communication.]. *Mova: naukovoto-retychnyy chasopys z movoznavstva*, issue 19, pp. 65–69 [in Ukrainian].
 6. Formanova, S.V. (2013b). Invektivy v ukrayins'kiy movi [Invective in the Ukrainian language] (Doctor's thesis). Odesa [in Ukrainian].
 7. Formanova, S.V. (2017). Nevvichlyvist', hrubist', antyetyket yak ob'yekt vyvchennya v suchasniy linhvistytsi [Insanity, rudeness, anti-etiquette as an object of study in modern linguistics]. *Odes'ka linhvistychna shkola u prostorakh interpretatsiy: kolektyvna monohrafiia / T.Yu. Kovalevska (ed.)*. Odesa: PolyPrynt, pp. 215–225 [in Ukrainian].
 8. Anderson, L.G., Trudgil, P. (1990). Bad language. Oxford: Basil Blackwell LTD, Bailey L.A. [in English].
 9. Austin, J. (1990). Politeness revisited – the dark side. *New Zealand ways of speaking English / A. Bell, J. Holmes (eds.)*. Clevedon, Philadelphia: Multilingual Matters, pp. 277–293 [in English].
 10. Bousfield, D. (2008a). Impoliteness in interaction. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company [in English].
 11. Bousfield, D. (2008b). Impoliteness in the struggle for power. *Impoliteness in language: studies on its interplay with power in theory and practice*. Berlin: de Gruyter, pp. 127–153 [in English].
 12. Brown, P., Levinson, S.C. (1987). Politeness: Some Universals in Language Use. London; New York: CUP [in English].
 13. Carston, R. (2002). Linguistic Meaning, Communicated Meaning and Cognitive Pragmatics. *Mind and Language*, no. 1–2, pp. 127–148 [in English].
 14. Culpeper, J. (1996). Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics*, no. 25, pp. 349–367 [in English].
 15. Culpeper, J. (2005). Impoliteness and the entertainment in the television quiz show: "The Weakest Link". *Journal of Politeness Research*, vol. 1, no. 1, pp. 35–72 [in English].
 16. Hoffman, G. (1892). Schimpfwörter der Griechen und Römer [Curse words of the Greeks and Romans]. *Wiss. Beilage zum Programm des Friedrichsrealgymnasiums*. Berlin, pp. 291. Retrieved from: https://science.law.muni.cz/knihy/Staat_und_Gesellschaft_der_Griechen_und_Romer.pdf [in German].
 17. Locher, M. (2010). Politeness and impoliteness in computer-mediated communication. *Journal of Politeness Research*, vol. 6, pp. 1–5 [in English].
 18. McEnery, T. (2006). Swearing in English: bad language, purity power from 1586 to the present. London; New York: Routledge [in English].
 19. Miniconi, P.-J. (1958). Les termes d'injure dans le theatre comique [Terms of insult in comic theater]. *R.E.L.*, vol. XXXVIII, pp. 159–175 [in French].
 20. Reimers, F.H. (1957). Der plautinis Schimfworter Katalog [The plautinis swear words catalog] (PhD Thesis). Koln [in German].
 21. Salinger, J.D. (2016). The catcher in the rye. Saint Petersburg: Antologiya; KARO [in English].
 22. Schwarz, M., Chur, J. (2007). Semantik: Ein Arbeitsbuch [Semantics: a workbook]. Tübingen: Narr Verlag [in German].
 23. Searle, J.R. (1975). A taxonomy of illocutionary acts. *Language, mind and knowledge*. Minneapolis: Gunderson, pp. 344–369 [in English].
 24. Terkourafi, M. (2008). Toward a unified theory of politeness, impoliteness and rudeness. *Impoliteness in Language: studies on its interplay with power in theory and practice*. Berlin: Mouton de Grueter, pp. 45–74 [in English].